

VILÁG- TÖRTÉNET

6. (38.) évfolyam 2016. 1.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA BÖLCÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZET FOLYÓIRATA

- **SÁGHY MARIANNE**
SULPICIUS SEVERUS SZENT MÁRTON-ÉLETRAJZA
- **JACQUES FONTAINE**
KLASSZIKUS ÉS KERESZTÉNY ÉRTÉKEK
A NAGYBIRTOKOS ARISZTOKRÁCIA LELKISÉGÉBEN
- **SYLVIE LABARRE**
SZENT MÁRTON ÉS A SZERZETESSÉG A VITA MARTINIBEN
- **VERONIKA WIESER**
SULPICIUS SEVERUS KRÓNIKÁJA ÉS A 4. SZÁZADI VILÁGVÉGEVÁRÁS
- **ALLAN SCOTT MCKINLEY**
TOURS-I SZENT MÁRTON TISZTELETÉNEK ELSŐ KÉTSZÁZ ÉVE
- **BRUNO JUDIC**
A TOURS-I ZARÁNDOKLATOK A 7-10. SZÁZADBAN
- **SZEMLE**
NOVÁK VERONIKA, ARANY KRISZTINA ÍRÁSAI

VILÁGTÖRTÉNET
A Magyar Tudományos Akadémia
Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Történettudományi Intézetének folyóirata

Szerkesztők
Skorka Renáta (főszerkesztő)
Bíró László, Bottoni Stefano, Farkas Ildikó,
Katona Csaba, Martí Tibor,
(szerkesztők)

Szerkesztőbizottság
Glatz Ferenc (elnök), Anderle Ádám, Borhi László,
Erdődy Gábor, Fischer Ferenc, Fodor Pál, Klaniczay Gábor,
Majoros István, Pók Attila, Poór János

6. (38.) évfolyam 2016. 1.

TARTALOM

Egy szent születése. Tours-i Szent Márton 1700 (Sághy Marianne) 1

Tanulmányok

Sághy Marianne: Sulpicius Severus Szent Márton-életrajza.
Történeti kontextus, szerzetesi püspökmodell, historiográfiai értelmezések 3

Jacques Fontaine: Klasszikus és keresztény értékek
a nagybirtokos arisztokrácia lelkiségében a 4. század végi latin Nyugaton 37

Sylvie Labarre: Szent Márton és a szerzetesség
a *Vita Martini* prózai és verses változataiban 69

Veronika Wieser: Sulpicius Severus *Krónikája* és a 4. századi világvégevárás 87

Allan Scott McKinley: Tours-i Szent Márton tiszteletének első kétszáz éve 119

Bruno Judic: A tours-i zarándoklatok a 7–10. században 147

Szemle

Középkori magyarok nyugati szemmel (Novák Veronika) 171

A *Nyomok* észak-olaszországi könyvtárakba és levéltárakba vezetnek (Arany Krisztina) 175

Jelen számunkat szerkesztette és a fordításokat lektorálta: Sághy Marianne

Egy szent születése

Tours-i Szent Márton 1700

Tours-i Szent Márton savariai születésének 1700. évfordulója alkalmából a Világtörténet jelen száma a nemzetközi Szent Márton-kutatás új irányairól számot adó multidiszciplináris tanulmányokat ad közre. A középpontban Sulpicius Severus hagiográfiai műve, késő antik társadalmi-vallási háttere és a kultusz korai (4–10. századi) fejlődésének bemutatása áll. Ezekről a kérdésekről eddig magyarul alig jelent meg szakirodalom.

Tours-i Szent Márton (316?–397), a katonából lett remete, majd szerzetesből lett püspök a késő antikvitás és a középkor legnépszerűbb szentje volt. Mártontól magától nem maradt fenn írás: mindent, amit róla tudunk, életrajzírójától, Sulpicius Severustól tudjuk. A kötet nyitótanulmánya nemcsak azt a történeti, társadalmi és vallási környezetet mutatja be, amelyben Sulpicius megalkotta Szent Márton, a csodatévő szerzetes-püspök alakját, hanem azokat a historiográfiai modelleket is, amelyek alapján a 19–20. században Sulpicius művét értelmezték. Jacques Fontaine 1972-ben megjelent tanulmánya nem Sulpiciusról szól, de érzékletesen felvázolja azt a „jámbor karavánszerájt”, amelyben ő is élt. Költészet és társadalom összekapcsolásán túl ez a Jean Daniélou bíboros¹ tiszteletére összeállított ünnepi kötetben megjelent cikk volt az első, mely alapjaiban ingatta meg a pogányság és a kereszténység szembenállásának a 19–20. századi történetírásban megcsontosodott dogmáját² azáltal, hogy rámutatott a földesúri és a szerzetesi életmód hasonlóságára. Ezzel arra hívta fel a figyelmet, hogy a rendszer- és vallásváltások sokkal bonyolultabbak annál, mint ahogyan azt forrásaink sugallják. Nemcsak a pogány-keresztény viszony árnyaltabb értelmezését ösztönözte,³ hanem a galliai és hispá-

1 Daniélou bíboros, a II. vatikáni zsinat egyik vezéralakja alapította 1942-ben és indította meg Nüsszai Szent Gergely Mózes *élete* című művének kiadásával a patrisztikus szövegek kommentárokkal ellátott bilingvis sorozatát, a *Sources Chrétiennes*-t.

2 Labriolle, Pierre de: *La Réaction païenne. Étude sur la polémique antichrétienne du Ier au VIe siècle*. Paris, 1934; Alföldi András: A keresztény Konstantin és a pogány Róma. In: *Olasz Szemle*, 2. (1943) 939–995.; Alföldi, András: *The Conversion of Constantine and Pagan Rome*. Oxford, 1948; *The Conflict Between Paganism and Christianity in the Fourth Century*. Ed.: Momigliano, Arnaldo. Oxford, 1963; MacMullen, Ramsay: *Christianizing the Roman Empire (A. D. 100–400)*. New Haven, 1984; Ratti, Stéphane: *Polémiques entre païens et chrétiens*. Paris, 2012.

3 A „pogány ellenállás” elméletét elveti és a konfliktus helyett a politeista társadalom és vallás átalakulását hangsúlyozza: Cameron, Alan: *The Last Pagans of Rome*. Oxford, 2010; *Pagans and Christians in the Roman*

niai latifundiumok és villagazdaságok (ezekhez hasonló környezetben élethetett Seuso is a Balaton-felvidéken) régészeti és történelmi kutatását is, amiről a tanulmányhoz csatolt legújabb bibliográfia tanúskodik.

Milyen a keresztény élet? Hogyan kell keresztényként élni? Az askétamozgalom erre a kérdésre keresett elsősorban választ. Sylvie Labarre Sulpicius szövegéből, illetve Petricordiai Paulinus és Venantius Fortunatus költeményeiből következtet arra, milyen is lehetett a mártoni szerzetesség. A 4. században a kereszténység nemcsak a társadalmat változtatta meg, hanem az időt is. Sulpicius világtörténelmi műve, a *Krónika* alapján az apokaliptikus világvégevárás elemzi Veronika Wieser a barbár inváziók korában. A Szent Márton-kultusz korai fejlődését tekinti át nagyon provokatívan, de rendkívül gondolatébresztően Allan Scott McKinley, aki a Szent Mártonról szóló hagiográfiai szövegeket határozottan adott társadalmi körökhöz és politikai-vallási szándékokhoz köti. Szinte vitatkozik vele Bruno Judic egészen más felfogású tanulmánya a tours-i Szent Márton zarándokközpont szerzetesi, püspöki és királyi támogatóiról.

Szent Márton oltalmába szerzetesek és királyok ajánlották magukat Nagy Theodoriktól és Klodvigtól Szent István magyar királyig, Nursiai Szent Benedektől Assisi Szent Ferencig. Nemzetközi kultuszának hirdetői püspökök, költők, királyok, apácák, császárok, szerzetesek voltak. Mindegyiküket más és más ragadta meg Szent Márton sokoldalú személyiségében, és minden kor mást emelt ki vonásaiból: a katonától a püspökig, a misztikustól a misszionáriusig. Szent Márton az apostoli szegénység és az első szerzetesség jelképe maradt a későbbi keresztény generációk számára.

Reméljük, hogy a tanulmányok nemcsak Szent Márton ábrázolásának és kultuszának jobb megértését segítik elő, hanem a késő antik hagiográfia hazai kutatását is bátorítják.

Sághy Marianne

THE BIRTH OF A SAINT: SAINT MARTIN OF TOURS 1700

The present volume contains multidisciplinary studies which reflect the new directions of the Martin-research on the occasion of the 1700th anniversary of the Saint's birth at Savaria (modern Szombathely in Hungary). Attention is mainly focussed on the hagiographical work of Sulpicius Severus, its late antique socio-religious background, and the examination of the early expansion (fourth to tenth centuries) of the cult, for these aspects have received little scholarly treatment in Hungarian so far. The impresarios of Saint Martin's international cult were bishops, poets, kings, nuns, emperors and monks: each of them was attracted by a different element in the multifaceted personality of Martin, and the feature emphasised most varied from period to period, and from soldier to bishop, mystic to missionary. Saint Martin has remained the symbol of apostolic poverty and first monasticism for later Christian generations. It is hoped that these studies will not only contribute to a better understanding of the portrayal and cult of Saint Martin, but also give new momentum to Hungarian research of late antique hagiography.

Empire: The Breaking of a Dialogue (IVth–Vth Century A. D.). Eds.: Brown, Peter–Lizzi Testa, Rita. Münster 2011; *Pagans and Christians in Late Antique Rome.* Eds.: Salzman, Michele Renee–Sághy, Marianne–Lizzi, Testa Rita. Cambridge, 2016.

CONTENTS

The Birth of a Saint: Saint Martin of Tours 1700 (Marianne SÁghy)	1
<i>Studies</i>	
Marianne SÁghy: The <i>Life of Saint Martin</i> by Sulpicius Severus: Context, Models, Historiography	3
Jacques Fontaine: Antique and Christian Values in the Spirituality of Great Western Landowners in the Late Fourth Century	37
Sylvie Labarre: Saint Martin and Monasticism in the Prosaic and Lyric Versions of the <i>Life of Saint Martin</i>	69
Veronika Wieser: The <i>Chronicle</i> of Sulpicius Severus and the Eschatological Expectations of the Late Fourth Century	87
Allan Scott McKinley: The First Two Centuries of Saint Martin of Tours	119
Bruno Judic: Pilgrimages to Tours in the Seventh to Tenth Centuries	147
<i>Book Reviews</i>	
Medieval Hungarians through Western Eyes (Veronika Novák)	171
Sources Related to Medieval Hungary in North-Italian Libraries and Archives (Krisztina Arany)	175

SZERZŐINK

Arany Krisztina, PhD, főlevéltáros, Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára • Fontaine, Jacques (1922–2015), az Institut de France tagja, professzor emeritus, Université Paris-Sorbonne • Judic, Bruno, habilitált egyetemi tanár, Université François-Rabelais Tours • Labarre, Sylvie, habilitált egyetemi tanár, Université du Maine • McKinley, Allan Scott, PhD, egyetemi tanár, University of Birmingham • Novák Veronika, PhD, egyetemi adjunktus, ELTE BTK • SÁghy Marianne, PhD, egyetemi docens, Közép-európai Egyetem (Central European University) • Wieser, Veronika tudományos munkatárs, Österreichische Akademie der Wissenschaften Institut für Mittelalterforschung

Ára: 600 Ft
Előfizetőknek: 500 Ft

TERJESZTI A MAGYAR POSTA

Előfizethető személyesen a postahelyeken és a kézbesítőnél, vagy a Központi Hírlap Iroda zöldszámán: 06-80/444-444, e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu, faxon: 1-303-3440, vagy levélben a Magyar Posta Zrt. Központi Hírlap Iroda, Budapest 1008 címen.

Számonként megvásárolható az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetében (1014 Budapest, Úri utca 53., telefon: 224-6700/624, 626 mellék).

Megjelent a Savaria Turizmus Nonprofit Kft. támogatásával, 2016

A Világtörténet 2016-os évfolyamának megjelenését
a Magyar Tudományos Akadémia és a Nemzeti Kulturális Alap támogatja

